

Aleksandar Jovanović Birilj

MIRJANA LEHNER–DRAGIĆ, MARKO DRAGIĆ – Sinagoga

kao umetničko nasleđe

Slike, fotografije i kompjuterske grafike

Jevrejska opština Beograd, 2. septembar 2007.

Mirjana Lehner – Dragić i Marko Dragić izložbu pod nazivom "Sinagoga kao umetničko nasleđe" u Jevrejskom kulturnom centru u Beogradu povodom Evropskog dana jevrejske kulture, posvetili su beogradskoj sinagogi "Sukat Šalom". Postavku izložbe uradila je Dubravka Dugonjić, dipl arhitekta.

Tokom XIX veka u Beograd se doselio veliki broj aškenaskih Jevreja i dotadašnji hram postaje suviše mali da primi sve novopridošle vernike. Ideja o izgradnji novog hrama rađa se još pre Prvog svetskog rata, dok do realizacije dolazi tek nakon završetka ratnih zbivanja. Na inicijativu tadašnjeg predsednika Aškenaske jevrejske opštine dr Fridriha Popsa pokrenuta je akcija za prikupljanje dobrovoćnih priloga, kojoj su se odazvali brojni donatori, kako pojedinci, tako i jevrejska društva i organizacije, a gradska uprava dala je besplatno teren za izgradnju. Projektant je bio mladi Jevrejin iz Beća, a gradnju je nadzirao inženjer Milan Šlang. Radovi su otpočeli 1924. godine, a završeni 1. novembra 1925. godine. Svećano osvećenje obavljeno je u leto 1926, kada je završeno i bogato unutrašnje uređenje. U temelje nove sinagoge uzi-

Marko Dragić, Hanuka, 2006.

dana je dvojezična povelja pisana na pergamentu hebrejskim i ćirilničnim pismom, sa potpisima rabina, predsednika opštine i devet članova Uprave, poseban značaj izgradnji dali su svojim potpisom kralj Aleksandar i kraljica Marija.

Na prvom spratu zgrade bio je molitveni prostor sa galerijom, koji je ukupno mogao da primi skoro petstotina vernika. U okviru molitvenog hola nalazile su se i prostrane galerije za žene. Prostor iznad oltara krasile su orgulje. Pored molitvenog hola u zgradi sinagoge nalazili su se još i ritualno kupatilo – mikve, studentska menza, gimnastička sala, stanovi i učionice za obavezne časove veronauke.

Za vreme Drugog svetskog rata Nemci sinagogu skrnave i pretvaraju u javnu kuću. Posle rata, sa ulaskom u nju prvih preživelih Jevreja, simbolički ona se ponovo uzdiže iz pepela i sve do današnjih dana služi malobrojnoj jevrejskoj zajednici kao jedinstven hram.

Mirjana Lehner Dragić je dugo na likovnoj sceni Beograda, od 1963. godine sa specifičnim izrazom prepoznatljivog rukopisa. Iako je bila student legendarnog profesora – grafičara, Mihaila Petrova, ona nije usvojila njegovu arhitektoniku građenja kompozicije čvrstih formi, već sasvim nešto suprotno. Pre svega, Mirjana se okrenula svom unutrašnjem biću i osećanju poetskog doživljaja sa virtuosnim crtačkim sklonostima koje nosi u genima i kojih se nije odrekla, već naprotiv sve više ih neguje i razvija. Ona kompoziciju gradi po principu ravnoteže masa po ugledu na kolaž, koje subtilno povezuje sa kaligrafski vešto ispisanim tekstovima ili laviranim flekama. U slici "Tubišvat" sinagoge: niška, somborska, i zemunska, slikane 2007. godine u treći plan je postavila ruševine Solomonovg hrama, koji sada posle silnih

rušenja od strane ovih ili onih postoji kao "Zid plača". Zatim u drugi plan postavlja pročelja sve tri sinagoge, dok je prvi plan isprepletala grančicama i čipkama kao frotadž, sa šipurcima, narom, trnjinama i bobicama i tako stvorila bogatu strukturu površine sa kolorističkim akcentima. I druge slike kao što su "Šabat" beogradska sinagoga, 2006. god. "Seder večer", "beogradski rabin Cadik Danon", "Sinagoga u Senti", 2002. god. realizovane su po istom principu. U slici "Ester" Mirjana Lehner pokazala je svoju veštinu crtanja istorijskog kostima, kaligrafskog pisanja i akvarelisanja u isto vreme. Njene slike su prepune simbolike i naracije koje zaslužuju mnogo dublju analizu i tumačenje.

Marko Dragić je izložio nekoliko radova, takođe na temu "Sinagoga kao umetničko nasleđe" izvedeni u kombinaciji grafičke i filmske tehnike. Kompozicije su široko postavljene sa dominacijom likovnog izraza. U slici "Jerusalim, ostaci sinagoge" 1992. god. je ruševina gde je u prvom planu prikazan arkadni friz u obliku polukružnih lukova. U slici "Razaranje", zrenjaninska sinagoga, 2006, ukomponovana je verzija sinagoge presečena po vertikali usijanom formom u obliku šipke koja može da simboliše Mojsijev štap koji spaja prošlost i sadašnjost jevrejskog naroda. U slici "Menora", deo kapitela sinagoge iz ostije antike, 2005. god. rešen je u obliku korpe ili jevrejskog svećnjaka sa dijamantskim frizom ili kao lotosov otvoreni kapitel sa egipatskih stubova. U slikama "Atribut tore", 2006. god. i "Kater tora", 2006. god. najsuptilnije su iskolažirani simboli jevrejskog naroda pretvoreni u likovnu igru, koji mogu da budu samo likovni doživljaj, ili pak ako neko želi da ih isčitava ima dovoljno značenja za to.